

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

ΕΝΙΑΙΑ ΓΡΑΠΤΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΥ 2021-22
Α΄ ΤΑΞΗΣ ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΕΣΕΚ

ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΔΕΥΤΕΡΑ 17 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2022

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ (Α΄ ΣΕΙΡΑ)

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ: Α001

Ο ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΔΕΚΑΤΕΣΣΕΡΙΣ (14) ΣΕΛΙΔΕΣ

Το γλωσσο-εκπαιδευτικό μας πρόβλημα

Προσωπικά ουδέποτε διανοήθηκα ότι κινδυνεύει να χαθεί η ελληνική γλώσσα. Η ελληνική γλώσσα δεν πρόκειται να χαθεί όσο υπάρχει ο ελληνικός λαός. Και δεν εννοώ τόσο τους μορφωμένους, τους διανοούμενους, τους δήθεν ή την ανώτερη κοινωνική τάξη - αυτοί πάντα τα πάνε καλά με τους επικυρίαρχους και με τη γλώσσα τους- αλλά τον αυθεντικό λαό με τη στέρεη λαϊκή ρίζα, που κρατάει πάντα τη γλώσσα ζωντανή. Ότι δεν κινδυνεύει όμως να χαθεί η ελληνική γλώσσα δε σημαίνει ότι δεν υπάρχουν προβλήματα σχετικά με τη συντήρησή της και ότι δε χρειάζεται αδιάκοπη επαγρύπνηση και έλεγχος κυρίως σ' αυτούς που εκπέμπουν δημόσιο λόγο, στα ΜΜΕ δηλαδή και ειδικά στα λεγόμενα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, όπου ο καθένας γίνεται πλέον δημοσιογράφος και ό,τι προκύψει. Κορωνοϊός όμως δεν είναι μόνο ο Covid 19. Είναι και ένα σωρό άλλοι, διάσπαρτοι.

Ιδιαίτερα οξύ είναι το γλωσσικό πρόβλημα στην εκπαίδευση. Πρόβλημα ορατό, μετρήσιμο και άκρως σοβαρό. [...] Οι Έλληνες μαθητές κατανοούν λιγότερο και αυτό σημαίνει ότι η γλώσσα τους υστερεί. Όταν η γλώσσα υστερεί, υστερεί μαζί και η δυνατότητα σκέψης, άρα και η προσληπτική (αντιληπτική) ικανότητα, άρα και η δυνατότητα κατανόησης. [...]

Η γλώσσα των μαθητών λιγοστεύει. Γιατί; Μήπως επειδή η αξιολόγηση έχει εκλείψει, η προαγωγή είναι πλέον ακώλυτη και έτσι τελειώνουν το γενικό λύκειο και εισάγονται στα ΑΕΙ όσοι σε παλαιότερες εποχές θα έμεναν στάσιμοι στην Α΄ ή στη Β΄ Γυμνασίου; Μήπως επειδή υπάρχει εκπαιδευτικός πληθωρισμός και επιστημονικό προλεταριάτο;¹ Μήπως επειδή υπάρχουν ένα σωρό άλλες προκλήσεις και απαιτήσεις, αγγλικά και άλλες ξένες γλώσσες, τηλεόραση, Η/Υ, κινητά; Μήπως επειδή υπάρχει υποβάθμιση της εκπαίδευσης και γενική εκπαιδευτική αδιαφορία;

Όμως η πολιτεία δεν μπορεί να αδιαφορεί. Αντίθετα έχει χρέος να βλέπει τα προβλήματα και το συγκεκριμένο γλωσσο-εκπαιδευτικό πρόβλημα είναι ιδιαίτερα σοβαρό και ίσως είναι σχετικά διαχειρίσιμο. Είπαμε: λιγότερη γλώσσα θα πει λιγότερη σκέψη, άρα λιγότερη κατανόηση κειμένου. Λιγότερη κατανόηση κειμένου θα πει λιγότερη κατανόηση του κόσμου που μας περιβάλλει, φανερώνει πολίτες ανίκανους να αντιληφθούν τη συγκεκριμένη κοινωνική, πολιτική, πνευματική πραγματικότητα, φανερώνει άγνοια, έκπτωση και χαμηλό αντιληπτικό επίπεδο. Αυτό θέλει άραγε η πολιτεία;

Όχι, υποθέτω. Περιμένουμε λοιπόν από τους αρμόδιους, αν όχι να λύσουν το πρόβλημα, τουλάχιστον να το δουν, να σκύψουν με ενδιαφέρον, να το αναδείξουν και να προωθήσουν συγκεκριμένους τρόπους και μηχανισμούς αντιμετώπισης. Γιατί όχι και ένα Πρόγραμμα Εθνικής Αξιολόγησης μαθητών κατά το πρότυπο του PISA, προσαρμοσμένο στα καθ' ημάς;

Κώστας Μπαλάσκας, *Νέα Παιδεία*, τεύχος 175, (Ιουλ. – Σεπτ. 2020)
Διασκευή

¹ προλεταριάτο: η εργατική τάξη - η κοινωνική τάξη των μισθωτών εργατών, που δεν έχουν δικά τους μέσα παραγωγής και που το εισόδημά τους προέρχεται αποκλειστικά από την πώληση της εργατικής τους δύναμης.

A.I. ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΜΟΡΦΗΣ**(ΜΟΝΑΔΕΣ 30)**

A.I.1. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι **ορθό** ή **λάθος**, γράφοντας στο τετράδιο απαντήσεων δίπλα από τον αριθμό της κάθε πρότασης τη λέξη «ορθό» ή «λάθος».

- i. Ο Κώστας Μπαλάσκας εκφράζει έντονους φόβους ότι η ελληνική γλώσσα, αργά ή γρήγορα, κινδυνεύει να χαθεί.
- ii. Σύμφωνα με τον συγγραφέα, το γλωσσικό πρόβλημα είναι έντονο οπουδήποτε αλλού εκτός από την εκπαίδευση.
- iii. Ο συγγραφέας του κειμένου θεωρεί πως η πολιτεία πρέπει να δείξει το απαιτούμενο ενδιαφέρον και να αναλάβει δράση για τη διαχείριση του γλωσσο-εκπαιδευτικού προβλήματος που έχει προκύψει.
- iv. Ο συγγραφέας στη δεύτερη (2^η) παράγραφο του κειμένου κάνει επίκληση στο συναίσθημα, χρησιμοποιώντας ως μέσο πειθούς την ειρωνεία.

(μονάδες 4)**Απάντηση:**

- i. Λάθος
- ii. Λάθος
- iii. Ορθό
- iv. Λάθος

(4X1= 4μονάδες)

A.I.2. Να γράψετε περίληψη του κειμένου, έκτασης 120-140 λέξεων. Το κείμενό σας πρόκειται να δημοσιευτεί στη μαθητική εφημερίδα του σχολείου σας.

(μονάδες 8)**Μονάδες περιεχομένου: (6 μονάδες)**

Αναμένεται να γίνει αναφορά στα εξής σημεία: Επικοινωνιακό πλαίσιο: **(0,5 μονάδα)** [Κειμενικό είδος: άρθρο], [συγγραφέας: Κώστας Μπαλάσκας], [τίτλος: «Το γλωσσο-εκπαιδευτικό μας πρόβλημα»], [Θέμα: η άμεση συσχέτιση του γλωσσικού προβλήματος με ζητήματα εκπαίδευσης και η ευθύνη της πολιτείας], [σκοπός: να παρακινήσει την πολιτεία για λήψη μέτρων], [τόπος δημοσίευσης: Περιοδικό *Νέα Παιδεία*]

Σημείωση:

Αναφορά σε δύο (2) τουλάχιστον στοιχεία: δίνεται 0,5 μονάδα.

Αναφορά σε ένα (1) στοιχείο: μηδέν (0) μονάδες

1^η παράγραφος

- Δεν υπάρχει κίνδυνος εξαφάνισης της ελληνικής γλώσσας όσο χρησιμοποιείται από τον απλό λαό
- Υπάρχει ωστόσο πρόβλημα με τη διατήρησή της, γι' αυτό χρειάζεται εγρήγορση και έλεγχος στα ΜΜΕ

(2X1= 2 μονάδες)

2^η παράγραφος

- Έντονο και ορατό το πρόβλημα στον χώρο του εκπαιδευτικού συστήματος
- Η γλωσσική ανεπάρκεια των μαθητών επηρεάζει σοβαρά και το επίπεδο αντίληψης και κατανόησης

(2X 0,5= 1 μονάδα)

3^η παράγραφος

- Παράθεση στοχευμένων ρητορικών ερωτημάτων για τις αιτίες που έχουν οδηγήσει στη γλωσσική ένδεια ή λεξιπενία
- Αναζήτηση των αιτιών σε προβλήματα στο χώρο του εκπαιδευτικού συστήματος αλλά και στις γενικότερες συνθήκες της ζωής

(2X 0,5= 1 μονάδα)

4^η παράγραφος

- Η πολιτεία έχει χρέος να επιληφθεί του θέματος, αφού αυτό θα έχει επιπτώσεις και στην ίδια την κοινωνία με μια γενικότερη πνευματική παρακμή

(1 μονάδα)

5^η παράγραφος

- Αναγκαιότητα για λήψη μέτρων από την πολιτεία με πρόταση για συγκεκριμένη δράση

(0,5 μονάδα)

Μονάδες Δομής-Έκφρασης: 2 μονάδες

- Χρήση συνδετικών λέξεων - αλληλουχία - συλλογιστική του κειμένου. Αν απλώς αντιγράφονται σημεία του κειμένου και αραδιάζονται ασύνδετα, δίνονται για τη δομή: **0 μονάδες**.
- Χρήση κατάλληλου λεξιλογίου, έκφραση-σύνταξη.

Βασικές επισημάνσεις:

- Για απλή αντιγραφή, χωρίς τη χρήση διαρθρωτικών λέξεων: αφαιρούνται **4 μονάδες**.
- Υπέρβαση ορίου λέξεων (πέραν των 170): αφαιρείται **1 μονάδα**.
- Πέραν των 200 λέξεων: αφαιρούνται **4 μονάδες**

A.I.3. Το πιο πάνω κείμενο τιτλοφορείται «Το γλωσσο-εκπαιδευτικό μας πρόβλημα». Πιστεύετε ότι ο συγκεκριμένος τίτλος ταιριάζει με το περιεχόμενο; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με δύο (2) επιχειρήματα.

(μονάδες 4)

Ενδεικτική απάντηση:

Ναι, ο τίτλος συνάδει με το περιεχόμενο. (1 μονάδα)

- Το πρόβλημα της γλωσσικής ένδειας (φτώχειας) και της λεγόμενης λεξιπενίας σχετίζεται άμεσα με το σχολείο, βασικό φορέα του εκπαιδευτικού συστήματος.
- Διασύνδεση της αντιληπτικής ικανότητας και πνευματικής δεινότητας (και άρα της εκπαιδευτικής επάρκειας) του κάθε ανθρώπου με την αντίστοιχη γλωσσική του επάρκεια
- Ο αρθρογράφος θέτει ρητορικά ερωτήματα τα οποία συσχετίζουν άμεσα τα κακώς κείμενα της Εκπαίδευσης με τα προβλήματα που ανακύπτουν στη γλωσσική επάρκεια των νέων αλλά και της κοινωνίας γενικότερα.
- Ο συγγραφέας προκρίνει λύσεις για την βελτίωση της κατάστασης, οι οποίες σχετίζονται άμεσα με την εκπαιδευτική διαδικασία και αξιολόγηση.

Ή εναλλακτικά μπορούν να δοθούν αυτούσια και τα επιχειρήματα από το κείμενο.

- «Ιδιαίτερα οξύ είναι το γλωσσικό πρόβλημα στην εκπαίδευση. Πρόβλημα ορατό, μετρήσιμο και άκρως σοβαρό.»
- «Οι Έλληνες μαθητές κατανοούν λιγότερο και αυτό σημαίνει ότι η γλώσσα τους υστερεί.»
- «Η γλώσσα των μαθητών λιγοστεύει.»
- «... το συγκεκριμένο γλωσσο-εκπαιδευτικό πρόβλημα είναι ιδιαίτερα σοβαρό και ίσως είναι σχετικά διαχειρίσιμο.»
- «Γιατί; Μήπως επειδή η αξιολόγηση έχει εκλείψει, η προαγωγή είναι πλέον ακώλυτη και έτσι τελειώνουν το γενικό λύκειο και εισάγονται στα ΑΕΙ όσοι σε παλαιότερες εποχές θα έμεναν στάσιμοι στην Α΄ ή στη Β΄ γυμνασίου;»
- «Μήπως επειδή υπάρχει εκπαιδευτικός πληθωρισμός και επιστημονικό προλεταριάτο;»
- «Μήπως επειδή υπάρχει υποβάθμιση της εκπαίδευσης και γενική εκπαιδευτική αδιαφορία;»
- «Αντίθετα έχει χρέος να βλέπει τα προβλήματα και το συγκεκριμένο γλωσσο-εκπαιδευτικό πρόβλημα είναι ιδιαίτερα σοβαρό και ίσως είναι σχετικά διαχειρίσιμο.»
- «Είπαμε: λιγότερη γλώσσα θα πει λιγότερη σκέψη, άρα λιγότερη κατανόηση κειμένου. Λιγότερη κατανόηση κειμένου θα πει λιγότερη κατανόηση του κόσμου που μας περιβάλλει, φανερώνει πολίτες ανίκανους να αντιληφθούν τη συγκεκριμένη κοινωνική, πολιτική, πνευματική πραγματικότητα, φανερώνει άγνοια, έκπτωση και χαμηλό αντιληπτικό επίπεδο.»

(2 X 1,5 = 3 μονάδες)

A.I.4. Να καταγράψετε τα δομικά στοιχεία της τέταρτης (4ης) παραγράφου του κειμένου:
«Όμως η πολιτεία... άραγε η πολιτεία;».

(μονάδες 3)

Απάντηση:

Θεματική Πρόταση: «Όμως η πολιτεία δεν μπορεί να αδιαφορεί.»

Λεπτομέρειες: «Αντίθετα ... επίπεδο.»

Κατακλείδα: «Αυτό θέλει άραγε η πολιτεία;»

(3 X 1 = 3 μονάδες)

Σημείωση:

1. Αναφορά στο δομικό στοιχείο : **0,5 μονάδα**

2. Αναφορά στο παράδειγμα: **0,5 μονάδα**

Σε περίπτωση που ο/η εξεταζόμενος/η γράψει ημιτελώς το δομικό στοιχείο θα βαθμολογείται με μηδέν (0) μονάδες.

A.I.5. Να γράψετε τον τρόπο ανάπτυξης της πρώτης (1^{ης}) παραγράφου του κειμένου: «Προσωπικά ουδέποτε ... διάσπαρτοι». Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

(μονάδες 3)

Απάντηση:

Τρόπος ανάπτυξης: Με αιτιολόγηση (**1 μονάδα**)

Τεκμηρίωση: (**1 X 2 = μονάδες**)

- Στη θεματική πρόταση διατυπώνεται η θέση/άποψη του συγγραφέα ότι ουδέποτε διανοήθηκε ότι κινδυνεύει να χαθεί η ελληνική γλώσσα.
- Στις λεπτομέρειες αιτιολογείται η πιο πάνω θέση/άποψη με συγκεκριμένα επιχειρήματα:
 - «Η ελληνική γλώσσα δεν πρόκειται να χαθεί όσο υπάρχει ο ελληνικός λαός.»
 - «Και δεν εννοώ τόσο τους μορφωμένους, τους διανοούμενους, τους δήθεν ή την ανώτερη κοινωνική τάξη ... αλλά τον αυθεντικό λαό με τη στέρεη λαϊκή ρίζα, που κρατάει πάντα τη γλώσσα ζωντανή.»

A.I.6. Να αντικαταστήσετε τις πιο κάτω υπογραμμισμένες λέξεις με **μία (1) συνώνυμή** τους χωρίς να αλλάξετε τον γραμματικό τους τύπο και το νόημα της πρότασης:

α. ... και ότι δε χρειάζεται αδιάκοπη επαγρύπνηση ...

β. ... φανερώνει πολίτες ανίκανους να αντιληφθούν ...

(μονάδες 4)

Απάντηση:

αδιάκοπη: ασταμάτητη, συνεχής, απρόσκοπτη, διαρκής, αδιάλειπτη, ακατάπαυστη

αντιληφθούν: καταλάβουν, κατανοήσουν, συνειδητοποιήσουν, συλλάβουν

Σημείωση:

1. Για ορθογραφικό λάθος: αφαίρεση **0,5** μονάδας
2. Για λανθασμένο γραμματικό τύπο: αφαίρεση **0,5** μονάδας
3. Αν υπάρχουν και τα δύο πιο πάνω είδη λαθών στην ίδια λέξη: αφαίρεση **0,5** μονάδας
4. Σε περίπτωση που θα εντοπιστεί και άλλη λέξη που ευσταθεί ως συνώνυμο οι βαθμολογητές/-τριες καλούνται να τη δεχτούν, εφόσον μπορούν να τεκμηριώσουν επιστημονικά την άποψή τους, με βάση έγκυρα λεξικά.

A.I.7. Να γράψετε **ένα (1)** παράγωγο ουσιαστικό και **ένα (1)** παράγωγο επίθετο για το καθένα από τα πιο κάτω ρήματα (να διευκρινίσετε ποιο είναι το ουσιαστικό και ποιο είναι το επίθετο στο τετράδιο απαντήσεών σας).

ΡΗΜΑ	ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ	ΕΠΙΘΕΤΟ
διανοήθηκα	διάνοηση διανοητής διάνοια διάνοημα διανοητικότητα	διανοητικός/ή/ο
υπάρχουν	ύπαρξη υπαρξισμός υπαρξιστής	υπαρκτός/ή/ό υπαρξιακός/ή/ό υπαρξιστικός/ή/ό

(μονάδες 4)

(παράγωγα ουσιαστικά 2 Χ1=2 μονάδες)

(παράγωγα επίθετα 2 Χ1=2 μονάδες)

Σημείωση:

Για ορθογραφικό λάθος: αφαίρεση **0,5** μονάδας

A.II. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 40)

«...Ότι δεν κινδυνεύει όμως να χαθεί η ελληνική γλώσσα δε σημαίνει ότι δεν υπάρχουν προβλήματα σχετικά με τη συντήρησή της και ότι δε χρειάζεται αδιάκοπη επαγρύπνηση...».

Ως μέλος της συντακτικής ομάδας της εφημερίδας του σχολείου σου, καλείσαι να γράψεις ένα άρθρο με τίτλο: «Το γλωσσικό πρόβλημα στη σύγχρονη κυπριακή κοινωνία».

Αφού πρώτα αναφερθείς σε **δύο (2)** βασικούς παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά την ποιότητα της ελληνικής γλώσσας στις μέρες μας, στη συνέχεια καλείσαι να παραθέσεις **δύο (2)** τρόπους με τους οποίους το σύγχρονο σχολείο θα μπορούσε να συμβάλει στη βελτίωση της ορθής χρήσης της μητρικής γλώσσας των νέων.

(Έκταση: 250-300 λέξεις)

Σημείωση: Δεν επιτρέπεται να αναφέρετε το ονοματεπώνυμό σας ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο, το οποίο μπορεί να αποκαλύψει την ταυτότητά σας. Ο τίτλος του άρθρου σας δεν χρειάζεται να γραφτεί εκ νέου.

A. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ (12 μονάδες)

Πρόλογος: 1,5 μονάδα

Κύριο Μέρος: 9 μονάδες

Επίλογος: 1,5 μονάδα

Πρόλογος: 1,5 μονάδα

- Καθορισμός του θέματος/ αναφορά προβλήματος και σύντομος σχολιασμός του τίτλου.

Κύριο μέρος: 9 μονάδες

Πρώτο ζητούμενο: βασικοί παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά την ποιότητα της ελληνικής γλώσσας

Ενδεικτικά:

- κυριαρχία Αγγλικής/ παγκοσμιοποίηση / μείωση του γοήτρου των μικρών γλωσσών
- συμπλέγματα πολιτιστικής κατωτερότητας – ξενομανία – μιμητισμός – άκριτη υιοθέτηση ξένων γλωσσικών στοιχείων
- άγνοια/ παραγνώριση/ υποτίμηση της σημασίας/ ιστορίας/ προσφοράς της ελληνικής γλώσσας
- αναποτελεσματικές/ παρωχημένες μέθοδοι διδασκαλίας της μητρικής στο σχολείο
- εκπαιδευτικό σύστημα που ενθαρρύνει περισσότερο στην απομνημόνευση και όχι τόσο στην κριτική ικανότητα, τη δημιουργική σκέψη, την ερευνητική κουλτούρα, οι οποίες αναπτύσσουν τις γλωσσικές δεξιότητες και οξύνουν το γλωσσικό αισθητήριο
- αρνητικά γλωσσικά πρότυπα (M.M.E., διαφήμιση, μη ποιοτικές εκπομπές, κατανάλωση τέχνης χαμηλής ποιότητας, π.χ. τραγουδιών...)
- κυριαρχία εικόνας έναντι του λόγου
- υποχώρηση της φιλιαναγνωσίας
- κρίση των ανθρωπιστικών σπουδών
- η οικογένεια δεν προωθεί τη γλωσσική αγωγή: δραματική μείωση των γλωσσικών ερεθισμάτων στα διάφορα στάδια της ζωής του παιδιού
- ...

(2 σημεία X 2,25 = 4,5 μονάδες)

Δεύτερο Ζητούμενο: συμβολή του σχολείου στη βελτίωση της ορθής χρήσης της μητρικής γλώσσας των νέων

Ενδεικτικά:

- Η γλωσσική καλλιέργεια θα πρέπει να είναι προτεραιότητα του σχολείου, καθώς, επειδή συνεπάγεται καλλιέργεια του νου και πνεύματος, μπορεί να διαμορφώνει άτομα με κριτική ικανότητα και σκεπτόμενους πολίτες.

- Προγράμματα σπουδών που θα φροντίζουν ώστε οι νέοι που ολοκληρώνουν, τουλάχιστον, την υποχρεωτική εκπαίδευση, να έχουν διασφαλίσει μια στερεή και ορθή γνώση του γλωσσικού κώδικα.
- Έμφαση στη διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας, έστω κι αν αυτό απαιτεί μια νέα προσέγγιση στην οργάνωση της σχολικής ύλης, π.χ. σύγχρονες και ελκυστικές προσεγγίσεις στο μάθημα των Ελληνικών, έμφαση στην καλλιέργεια όχι μόνο του γραπτού, αλλά και του προφορικού λόγου κ.ά
- Καλλιέργεια της φιλιαναγνωσίας/ αξιοποίηση των σχολικών βιβλιοθηκών
- Βελτίωση της γλωσσικής καλλιέργειας μέσα από όλα τα μαθήματα
- Γνώση/ επίγνωση της σημασίας της ελληνικής γλώσσας
- ...

Επίλογος: (1,5 μονάδα)

Συμπέρασμα/ανακεφαλαίωση

Βασικές επισημάνσεις:

1. Υπέρβαση ορίου λέξεων (πέραν των 380 λέξεων): αφαιρούνται **δύο μονάδες**.
2. Γίνεται αποδεκτή οποιαδήποτε άποψη –που δεν καταγράφεται πιο πάνω– αρκεί να είναι επαρκώς τεκμηριωμένη.
3. Αν ο/η μαθητής/τρια δεν αναπτύξει τεκμηριωμένα τα σημεία αυτά, αλλά τα παρουσιάσει με συντομία, θα δοθούν σε κάθε ζητούμενο οι μισές μονάδες.

Β. ΔΟΜΗ (12 μονάδες)

- Εξωτερικά δομικά στοιχεία άρθρου (πρόλογος, κύριο μέρος, επίλογος): **(2 μονάδες)**
- Δομή αποδεικτικού λόγου (θέση, υποστήριξη, συμπέρασμα): **(4 μονάδες)**
- Δομή παραγράφων: **(2 μονάδες)**
- Αλληλουχία ιδεών και σύνδεσή τους: **(4 μονάδες)**

Γ. ΕΚΦΡΑΣΗ (12 μονάδες)

- Σαφήνεια-σύνταξη: **(4 μονάδες)**
- Ακριβολογία-επιλογή κατάλληλου λεξιλογίου: **(4 μονάδες)**
- Ύφος ανάλογο του κειμενικού είδους: **(4 μονάδες)**

Δ. ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ (4 μονάδες)

- Ορθή χρήση γραμματικών κανόνων
- Για κάθε 5 ορθογραφικά/γραμματικά λάθη αφαιρείται **1 μονάδα**
- Απουσία τονισμού: αφαίρεση **1 μονάδας**

Ι. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ**«Ο Διενής» (δημοτικό, κυπριακή παραλλαγή)**

[...]

Έτυθεν να γυρίσετε της Αραπκιάς τα μέρη,
 που 'ν το τριόλιν πιθαμήν τζαι το αγκάθθιν πήχη; 15
 Μονονυχτού τα γύρισα μόνος τζαι μανιχός μου
 τζ' εννιά πολέμους έκαμα, ζύν του μεσανύχτου,
 τζ' εννιά βουρκούδκια 'έμωσα, ούλλον μούττες τζαι γλώσσες,
 οι μούττες έν τους δράκοντες τζι οι γλώσσες έν τους λιόντες.
 Ετσά το χάραμαν του φου, το γέννημαν του ήλιου, 20
 τζαι μια κουφή ευρέθηκεν με πέντε τζεφαλάες,
 πέντε καμάρες μου 'δειξεν, πέντε φαρμακωμένες,
 τζαι μιαν σπαθκιάν-ι-ξαπολώ της μεσατζής καμάρας
 'πού το φαρμάτζιν το πολλύν, εδίψασεν ο μαύρος
 Εις τον Αβράτην έτρεξα τον μαύρον να δικιακλύσω. 25
 Τζει μέσ' έν ο Σαρατζηνός, που εννά σαιρετήσω
 στέκουμαι, δικιαλοίζουμαι πώς να τον σαιρετήσω.
 Άτε ασ τον σαιρετήσουμεν σγοιον πρέπει, σγοιον αξίζει.
 -'Ωρα καλή Σαρατζηνέ, τυρίν σαρατζιασμένον
 Εγιώ γλυκοσαιρέτουν τον, τζείνος ραβκιές με λάμνει. 30
 -Εις τες ραβκιές που μ' αχτυπάς, φαίνεσταιί μου, νικώ σε.
 Εψήλωσεν το σέριν του, πως εννά μ' αχτυπήσει,
 τρεις πιθαμές το σίερον, ξύλον όσον τζ' εκράτουν,
 μιαν κονταρκάν τού ξαπολώ 'πού κάτω στην μουσκάλην
 τζ' εννιά παΐδκια του 'κοψα τζαι τρεις κρυφοτζεντήτες. 35
 Εξέην τ' άχος της ραβκιάς όσον εξήντα μίλια.
 [...]

Ερώτηση Β1

α) Αφού προσδιορίσετε ποιες ηρωικές μορφές συγκρούονται στο πιο πάνω ποίημα να αναφέρετε **δύο (2)** χαρακτηριστικά του κάθε ήρωα, όπως προβάλλονται μέσα στο πιο πάνω απόσπασμα. Τεκμηριώστε με αναφορές σε στίχους του ποιήματος.

(μονάδες 6)**Ενδεικτική απάντηση:**

Ηρωικές μορφές: Δι(γ)ενής και Σαρακηνός **(2 μονάδες)**

Χαρακτηριστικά Διγενή:

-φιλειρηνικός

- ευγενικός, θέλει να χαιρετήσει τον Σαρακηνό
- είρωνας
- δυνατός, θαρραλέος, ατρόμητος, σκληροτράχηλος

(2 χαρακτηριστικά X 0,5= 1 μονάδα)
(Τεκμηρίωση: 2X0,5=1 μονάδα)

Χαρακτηριστικά Σαρακηνού

- εχθρικός, εριστικός
- επιθετικός, κτυπά τον Διγενή
- δυνατός, σκληρός, αγροίκος

(2 χαρακτηριστικά X 0,5= 1 μονάδα)
(Τεκμηρίωση: 2X0,5=1 μονάδα)

Σημείωση: να γίνει τεκμηρίωση με στίχους από το ποίημα

β) Να αναφέρετε σε ποια κατηγορία δημοτικού τραγουδιού ανήκει το πιο πάνω ποίημα και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με **δύο (2)** στοιχεία.

(μονάδες 6)

Ενδεικτική απάντηση:

Κατηγορία: Ακριτικό δημοτικό τραγούδι: **(2 μονάδες)**

Τεκμηρίωση:

- α) επιλέγεται ως κεντρικός ήρωας ο Διγενής
- β) απηχεί τις βυζαντινοαραβικές συγκρούσεις, αντίπαλος είναι ο Σαρακηνός
- γ) διακρίνεται για την ηρωική πνοή, τις πολεμικές αναφορές, εξυμνεί τα κατορθώματα των ακριτών
- δ) χώρος δράσης του Διγενή είναι η Μέση Ανατολή, που συμπίπτει με τον ιστορικό χώρο δράσης των ακριτών
- ε) τολμηρή έκφραση, περιπέτεια, γρήγορη δράση

(2 σημεία X 2 μον. = 4 μονάδες)

II. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟΥ ΜΕ ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Δ. Σολωμός, *Ελεύθεροι πολιορκημένοι*, «Σχεδίασμα Α'»

2

Παράμερα στέκει
Ο άντρας και κλαίει·
Αργά το τουφέκι
Σηκώνει και λέει:

«Σε τούτο το χέρι
Τι κάνεις εσύ;
Ο εχθρός μου το ξέρει
Πως μου είσαι βαρύ.»

Της μάνας ω λαύρα!
Τα τέκνα τριγύρου
Φθαρμένα και μαύρα
Σαν ίσκιους ονείρου·
Λαλεί το πουλάκι
Στου πόνου τη γη
Και βρίσκει σπυράκι
Και μάνα φθονεί

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ. Ρίτσος, *Ρωμιοσύνη*

[...]

Το χέρι τους είναι κολλημένο στο ντουφέκι
το ντουφέκι είναι συνέχεια του χεριού τους
το χέρι τους είναι συνέχεια της ψυχής τους —
έχουν στα χείλια τους απάνου το θυμό
κι έχουνε τον καημό βαθιά βαθιά στα μάτια τους
σαν ένα αστέρι σε μια γούβα* αλάτι.

[...]

Το ψωμί σώθηκε, τα βόλια σώθηκαν,
γεμίζουν τώρα τα κανόνια τους μόνο με την καρδιά τους.

Τόσα χρόνια πολιορκημένοι από στεριά και θάλασσα
όλοι πεινάνε, όλοι σκοτώνονται και κανένας δεν πέθανε —
πάνου στα καρπούλια** λάμπουνε τα μάτια τους,
μια μεγάλη σημαία, μια μεγάλη φωτιά κατακόκκινη
και κάθε αυγή χιλιάδες περιστέρια φεύγουν απ' τα χέρια τους
για τις τέσσερις πόρτες του ορίζοντα.

* γούβα: μικρό κοίλωμα, μικρό βαθούλωμα

**καραούλι: σκοπιά, φρουρά, παρατηρητήριο

Ερώτηση Β2

α) Να εξηγήσετε για ποια υπέρτατη αξία αγωνίζονται οι ήρωες των πιο πάνω ποιημάτων και να αναφέρετε **δύο (2)** κοινές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν. Τεκμηριώστε την απάντησή σας με αναφορές και στα δύο ποιήματα.

(μονάδες 6)

Ενδεικτική απάντηση:

Ελεύθεροι Πολιορκημένοι/ Ρωμιοσύνη

Αγώνας για την υπέρτατη αξία της ελευθερίας/ της πατρίδας: **απλή αναφορά 1 μονάδα**

Σχολιασμός: **(ένα στοιχείο από τα παρακάτω: 1 μονάδα)**

- Ο αγώνας για την ελευθερία είναι κάτι που επιθυμούν ολόψυχα.
- Οι Έλληνες δεν μπορούν να ζήσουν χωρίς την ελευθερία / ανεξαρτησία / αξιοπρέπεια τους κι αυτό τους ωθεί σ' έναν αγώνα μέχρι τέλους.
- Οι δυσκολίες δεν μειώνουν την αγωνιστικότητα/ τον πόθο για ελευθερία.

Κοινές δυσκολίες

- Πείνα
- Σωματική κούραση/ εξάντληση
- Απελπισία
- Απογοήτευση

(2 X 1 μονάδα = 2 μονάδες)

Ελεύθεροι Πολιορκημένοι

- «Αργά το τουφέκι»
- «Πως μου είσαι βαρύ.»
- «Τα τέκνα τριγύρου/φθαρμένα, μαύρα»
- «Σαν ίσκιους ονείρου»
- «Ο άντρας και κλαίει»·

Ρωμιοσύνη

- «Τόσα χρόνια όλοι πεινάνε, όλοι διψάνε, όλοι σκοτώνονται»
- «Το ψωμί σώθηκε, τα βόλια σώθηκαν»
- «έχουν στα χείλια τους απάνου το θυμό/ κ' έχουνε τον καημό βαθιά-βαθιά στα μάτια τους»

(Τεκμηρίωση 4 X 0,5 μονάδα = 2 μονάδες)

β) Η αντίθεση αποτελεί ένα από τα σχήματα λόγου που χρησιμοποιείται στα πιο πάνω ποιήματα. Να εντοπίσετε **δύο (2)** αντιθέσεις (μία (1) αντίθεση σε κάθε ποίημα) και να εξηγήσετε **έναν (1)** σκοπό που εξυπηρετούν.

(μονάδες 4)

Ενδεικτική απάντηση:

Αντιθέσεις

Ελεύθεροι Πολιορκημένοι

- κορεσμός: πουλάκι βρίσκει σπυράκι - πείνα: η μάνα φθονεί
- ζωή: λαλεί το πουλάκι – θάνατος: στου πόνου τη γη
- άντρας (πολεμιστής) – γυναίκα (μάνα)

(1 X1,5= 1,5 μονάδα)

Ρωμιοσύνη

- «Τα βόλια σώθηκαν για τα κανόνια – γεμίζουν τα κανόνια με την καρδιά τους»
- «Όλοι σκοτώνονται – κανένας δεν πέθανε»
- «Πολιορκημένοι από στεριά και θάλασσα – περιστέρια φεύγουν απ' τα χέρια τους»
- «Το ντουφέκι είναι συνέχεια του χεριού τους» (σώμα) – «το χέρι τους είναι συνέχεια της ψυχής τους» (ψυχή)
- «Αστέρι» (ουρανός) – «γούβα αλάτι» (γη)
- ...

(1 X1,5= 1,5 μονάδα)

Σκοπός αντιθέσεων:

- να φανεί η γενναιότητά τους
- να υμνηθεί / τονιστεί ο αγώνας των πολεμιστών
- να διαφανεί η εσωτερική τους πάλη και η αξία της θυσίας τους
- ...

(1 μονάδα)

III. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ρίμες Αγάπης, αρ. 64

Εμίσεψα 'χ την Κύπρον, για να σβήσει
τ' αφτούμενον λαμπρόν που μ' εμπυρίζει·
ήρτα 'πού την Ανατολήν στην Δύσην,
να πάψει το λαμπρόν που με φλογίζει·
έφυγα 'χ τον εχθρόν μου, να σιγήσει
τες σαγιτιές που την καρδιάμ μου σκίζει·
αμμ' όσα 'πό ξαυτόν της ξωμακρίζω
τόσον περίτου αξάφτω και βακρύζω.

Ερώτηση Β3

Να εξηγήσετε σε ποια συναισθηματική κατάσταση βρίσκεται το ποιητικό υποκείμενο και να αναφέρετε **δύο (2)** σχήματα λόγου με τα οποία περιγράφεται αυτή. Τεκμηριώστε με αναφορές σε στίχους του ποιήματος.

(μονάδες 8)

Ενδεικτική απάντηση:

Συναισθηματική κατάσταση:

- Φεύγει απελπισμένος στην ξενιτιά για να σβήσει/να ξεχάσει την αγάπη του.
- Νιώθει πληγωμένος/πικραμένος/απογοητευμένος από τον ανεκπλήρωτό του έρωτα.
- Βυθίζεται στη μελαγχολία και στη θλίψη, όταν καταλαβαίνει ότι δεν μπορεί να ξεχάσει την αγαπημένη του.
- Βασανίζεται από τον πόθο του γι' αυτήν.

(2 X 2= 4 μονάδες)

Σχήματα λόγου:

- α) Μεταφορά: στ.2: «να σβήσει /τ' αφτούμενον λαμπρόν που μ' εμπυρίζει», στ.4: «το λαμπρόν που με φλογίζει», στ.6: «τες σαγιτιές που την καρδιάμ μου σκίζει», στ.8 «αξάφτω»
β) Αντίθεση: «ήρτα 'πού την Ανατολήν στην Δύσην» (στ. 3), αμμ' όσα 'πό ξαυτόν της ξωμακρίζω / τόσον περίου αξάφτω και βακρύζω.» (στ. 7-8)
γ) Προσωποποίηση: στ.5-6 «τον εχθρόν μου, να σιγήσει/ τες σαγιτιές που την καρδιάμ μου σκίζει»
γ) Αλληγορία: «λαμπρόν» (στ. 2, στ. 4), «εχθρόν» (στ. 5)

2 X 1 μον. = 2 μονάδες

Τεκμηρίωση: 2 X 1 μον. = 2 μονάδες

ΤΕΛΟΣ ΟΔΗΓΟΥ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ